

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 19 febr. 1891, kl. 2 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken.

Uti en inom Första Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 25, anför herr *F. T. Borg*, bland annat, hurusom mycket blifvit under senaste årtionden gjordt i vårt land till skydd för qvinnan och till förbättring af hennes ställning i familjen och samhället. Sålunda hade man ej allenast genom lagen om boskilnad sökt skydda hennes andel i egendom, då mannen vanvårdat gemensamt bo eller öfvergifvit henne, utan ock tillerkänt henne rätt att sjelf förvalta de medel, hon genom sin arbetsförtjenst förvärfvat till sitt och barnens nödtorftiga underhåll o. s. v. Det funnes emellertid ett område inom äktenskapet, som lagstiftningen ej syntes hafva egnat den uppmärksamhet, som det förtjenade, det nemligen hvarpå hustru och minderåriga barn befunne sig under sista stadiet af en lastbar familjefaders lif i hemmet, det stadium, då »kif och bitterhet» längesedan blifvit hemseden, då dryckenskapen, lätjan eller annan last i grund och botten förstört mannen och ruinerat familjen, då hans demoralisation redan länge förgiftat hemmet, då hustruns och barnens helsa och lif hotades af nöden och våldet från drinkaren eller den annars lastbare, då boskilnad vore gagnlös, emedan boet redan vore förskingradt, då uppfyllandet af fattigvårdens skyldighet att hjälpa den nödställda familjen endast vore ett palliativ, äfven då fattigvården begagnade sin rätt att låta mannen afarbeta hvad densamma förskjutit till familjens underhåll, enär fattigvårdens värde öfver mannen upphörde, så snart han afbetalt sin skuld till fattigvården, men han derefter vore oförhindrad att fortsätta sitt lastbara lefverne, och det som familjens enväldiga öfver-

hufvud. Att han återvände dit och till sina gamla vanor vore lika vanligt, som att han återkomme än mer oeffterrättlig, tyrannisk och farlig; han betraktade nemligen nu den honom öfvergångna behandlingen som en orättvisa, en af hustrun tillstöld chikan, som han skulle hämnas. Än värre: äfven efter tvångsarbete vore han *lagligen berättigad* att disponera öfver boet, att än en gång ruinera hustru och barn, om den förra under hans frånvaro hunnit förvärfva något. I här antydda stadium af mannens lif syntes det vara ej allenast en rättighet, utan en ovilkorlig pligt att samhället kraftigare och skyndsammare än hittills ingrepe ej blott för att skydda hustrun och barnen, det framtida släktet, utan ock för att skydda sjelfva *samhället*, enär hvarje lastbar kunde anses som bärande en mot samhället rigtad brandfackla, hvilken det vore en hvars skyldighet att genom lag och sed söka släcka.

Genom stadganden i giftermålsbalken, ärfdabalken, kyrkolagen, förordningen angående fattigvård och förordningen den 27 april 1810 om äkten-skapsskilnad på grund af »slöseri, dryckenskap och våldsamt sinnelag» hade man visserligen utvägar för befogade skilsmessor, men dessa utvägar kunde icke anses annorlunda än såsom omvägar för den olyckliga, åt sig sjelf lemnade qvinnan. Makarna skulle först varnas af *pastor*, så af *kyrkoråd*; vidare måste maken stämma inför *rätt* och förebringa bevisning, derefter begära *Kongl. Maj:ts* nådiga tillstånd till skilnad; men innan sådan beviljades, skulle *andra maken* höras samt domkapitlet, *konsistorium* inkomma med vederbörande *presterskaps* betyg och utlåtande, hvarefter *högsta domstolen* skulle höras, innan *Kongl. Maj:t* i *statsrådet* fattade sitt beslut. Med så mångdubbla förskansningar försvarede svensk lag i nittonde århundrade lastbare mäns rätt att tyrannisera, demoralisera och ruinera qvinnor och barn.

Enär det emellertid visat sig, att hustrun ytterst sällan kunde förmå sig att begära skilsmessa från en lastbar man, ja hellre fördroge årslånga misshandlingar och lidanden än droge honom inför rätta, ej sällan och med skäl af fruktan för sitt och barnens lif, hade motionären föreställt sig, att ett lämpligt skydd skulle kunna beredas henne derigenom, att fattigvårdsmyndighet finge rättighet och skyldighet att, när den redan blifvit familjens målsman på grund af densamma lemnadt understöd (föranledt af mannens dryckenskap, lätja eller annan last), också blifva hustruns målsman i fråga om skilsmessa från mannen, åtminstone så till vida målsman, att den *med hustruns samtycke* egde att hos rätten anmäla mannen med yrkande af skilsmessa.

Utom alla andra skäl, såsom lättare och skyndsammare gång för skilsmessa af ifrågavarande art, funnes *ett* väsentligt, nemligen det skydd för hustru och barn, som skulle ligga deri, att *fattigvårdsstyrelsen* i första rummet, visserligen med *hustruns* samtycke, yrkade skilsmessa, enär derigenom man-

nens onda sinne skulle mindre retas och mindre fresta honom till misshandling af ett eller annat slag mot hustru och barn, medan hans missnöje med fattigvårdsstyrelsen blefve vanmäktigt. Redan ett sådant skydd under t. ex. ett eventuellt förbättringsår syntes vida öfverväga de betänkligheter, man möjligen kunde hysa mot att *äfven* i berörda fall insätta fattigvårdsstyrelse som målsman för hustru och barn.

En hvar, som tagit del i den nuvarande officiella fattigvården, hade sig fullkomligt bekant, att fattigvården och samhället, lika väl som i allmänhet hustru och barn, stode alldeles redlösa gent emot en utfattig och lastbar familjefader, sedan moraliska medel, förmaningar och varningar, liksom ock ekonomiska och judiciella, såsom boskilnad och tvångsarbete, visat sig fruktlösa.

På grund af hvad motionären i hufvudsak sålunda anför, föreslår han, att Riksdagen ville *antingen* med den slutliga formulering, som kunde finnas nödig, för sin del antaga följande tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken:

»Underlåter mannen, i följd af dryckenskap, lätja eller annan last, att försörja hustru med eller utan minderåriga barn, så att fattigvårdsstyrelse nödgas lemna dem understöd, ege nämnda myndighet befogenhet att, med makans samtycke, hos rätten begära skilsmessa för ett år; och bör rätten, efter det förhållandet blifvit styrkt, ålägga mannen att genast afflytta från hemmet, sedan domen vunnit laga kraft, samt detsamma icke under nämnda tid besöka vid vite af fängelse.

Då sådan afflyttning sker, får mannen ur boet ej medtaga mer än det, enligt fattigvårdsstyrelsens bepröfvande, nödvändigaste bohag, om sådant finnes utöfver hustruns och minderåriga barns skäligen behof.

Har fattigvårdsstyrelse icke, i samråd med hustrun, under årets lopp, hos rätten anmält att mannen bättrat sig samt blifvit i stånd och villig att uppfylla sina pligter som familjens försörjare, bör rätten, på ny anmälan af fattigvårdsstyrelsen och hustrun, döma till skilnad, hvarefter, och sedan domen vunnit laga kraft, konsistorium bör utfärda skiljobref.

Tillfaller under mannens förbättringsår familjen arf, förvaltas det af fattigvårdsstyrelsen, tills slutlig skilsmessa vunnits, hvarefter enligt lag förfares.»

eller ock, derest gällande lagbestämmelser skulle lägga hinder i vägen för bifall till detta förslag, i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa, det Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag om tillägg till berörda lagrum i ofvan angifna syfte.

De omständigheter, hvarå förslaget närmast grundas, skulle vara hustrus af erfarenheten ådagalagda obenägenhet att taga första steget till upplösande af ett äktenskap, som dock blifvit henne en olidlig börda, äfvensom att hustrun genom att icke behöfva sjelf begära skilsmessa skulle mindre utsättas för obehag af hvarjehanda slag från den genom skilsmessoräkandet uppretade mannen. Då emellertid alltid hustruns samtycke skulle inhemtas, torde mannen städse komma att i henne se det verkliga upphovet till den för honom kränkande åtgärden; och om än det må vara en sanning, att hustrur ofta visa obenägenhet att taga första steget för äktenskapets upplösande, föreställer sig utskottet likväl, att detta förhållande icke kan utgöra en tillräcklig grund för att, i strid med gällande principer å området för ifrågavarande lagstiftning, åt en myndighet, hvars målsmanskap öfver mannen är af mer eller mindre tillfällig art, tillerkänna initiativet i ett ärende af så rent personlig och grannliga beskaffenhet som en äktenskaps-skilnadsfråga.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 februari 1891.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.
